

Az előző oldalak az OIRT-1. csatornán üzemelt budapesti tv-adó „végjátékaról” szóltak. Azonban volt ezelőtt több, mint ötven működő éve ennek az adónak. És főként volt kezdeti hőskora is a magyar tv-műsorsugárzásnak. Ezt sem szabad elfelejteni! Lapunk annak idején a tv-adás megindulásakor mindig hozta a hivatalos közleményeket, cikkeket a nagyobb eseményekről. Következők most egy más fajta, – egy személyes jellegű – visszaemlékezés, amelyre lapunk olvasóink által igen ismert és elismert régi szerzőnket kérte fel. Ezzel szeretnénk emléket állítani az első magyarországi tv-adó(k)nak.

Emlékeim az 1. tv-csatorna első hét évéből

Dr. Hetényi László okl. villamosmérnök

2011. augusztus 15-én megszűnt a sugárzás a budapesti OIRT-1. csatornán. Leszámítva az első kísérleti sugárzásokat, a hazai gyártású, 100 W-os tv-adóval, 1958. február 22-én indult meg a 30/10 kW-os nagyadóval történő műsorsugárzás, amely évtizedekre ellátta Budapestet és környékét az akkori egyetlen hazai műsorrall. E dátumot megelőzően is már működött a BHG által gyártott 1 kW képvivő teljesítményű adó a hajdani Hargita Szálló épületéből, ahol az ideiglenes filmlejátszó stúdiót és a bemondófülkét is elhelyezték. Mind a Hargitában, mind az új épületben elhelyezett adó az OIRT-1 jelzésű csatornán működött, amelynek kép-vivője 49,75 MHz, hangvivője 56,25 MHz volt.

Ezt azért kell így kihangsúlyozni, mert ezt megelőzően a CCIR csatornakiosztásnak megfelelően volt egy 41,75 MHz/48,25 MHz frekvenciákkal jellemezett, CCIR-1. csatorna is, amelyet mind a nyugati (CCIR), mind a keleti blokk által létrehozott OIRT tanácsadó testület is megszüntetett és ezután az I. TV sáv (Low Band) csatornafrekvenciái 49,75 MHz-cel kezdődtek. Az európai nyugati világ a Svájcban székelő CCIR koordinációs szervezet (Comité Consultative International de Radio) ajánlásaihoz igazodva határozta meg a tv-műsorsugárzással kapcsolatos szabványokat. Az akkori Szovjetunió és a második világháború következményeképpen hozzárendelt „szocialista állomok”, – így hazánk is –, nem a CCIR ajánlásoknak nevezett előírásait

követte a tv-szabványok elfogadásában, hanem a Szovjetunió által létrehozott OIRT (Organisation International du Radio et Television) „keleti” előírásait. Ugyanez volt a stratégiai alapja még a cári időkben alakult vasúti vágányméret különbségnek is, azért, hogy ne lehessen az orosz vasútvonalakon nyugati gördülő anyaggal haladni. Természetesen itt a hadianyag szállítás volt a stratégiai indokolás alapja. Ugyanez a hozzáállás mutatkozott meg az OIRT szervezet létrehozásánál, amely szervezet a nyugati – veszélyt jelentő – információcserét kívánta megelőzni a határokat nem ismerő nagyfrekvenciás hullámok területén. Ezért aztán egy, a Szovjetunióban gyártott tv-vevővel nem lehetett nyugati adót fogni, mert annak nem volt hangja az eltérő kép-hang vivotávolság miatt (5,5 MHz helyett 6,5 MHz). Ugyanilyen okból használta a keleti blokk az OIRT URH-FM sávon a 66...74 MHz-es frekvenciákat a már jól bejáratott, CCIR ajánlású akkori 87,5...100 MHz tartomány helyett.

1. ábra. A Hargita Szálló épülete a budapesti Széchenyi-hegyen. Mellette az 1 kW-os BHG adó szuper Turnstyle antennája rácsos szerkezetű antenntornyon

Ez a tartomány, egyébként a II. világháborús amerikai bombázókötelek rövidtávú (Short Range) rádiókommunikációjára szolgált, kapcsolódva a 120 MHz-nél kezdődő légi-navigációs frekvenciatartományhoz.

Én a magam részéről, 1954-ben kerültem kapcsolatba a televízióval, méghozzá úgy, hogy először láttam televíziós mozgóképeket a Budapesti Nemzetközi Aruminta Vásár pavilonjában. Ekkor már működött a *Molnár János* jól ismert szakíró vezetésével elkészült 100 W-os tv-adóállomás a Széchenyi-hegyi Hargita Szállóból (**1. ábra**), amely adó kísérleti jelleggel műsorokat sugározott „szeretett vezetőinknek”, mivel vevőkészülékek a civil emberek számára még nem voltak beszerezhetők. Az állami vezető személyek számára viszont, NDK-ban (Német Demokratikus Köztársaság) és a Szovjetunióban gyártott Leningrád T-2 vevőkészülékeket hoztak az országba, hogy vezetőink megítélhessék a televízió propagandisztikus hatását. Itt kell megjegyeznem, hogy a Leningrád T-2 orosz nevű készülék a hitleri idők „Einheitsempfänger” vevőjének szinte teljesen azonos másolata volt azzal a kiegészítéssel, hogy hangcsatornájával URH-FM adók is vehetők voltak. A hajdani német vascöveket kicserélték a Szovjetunióban is gyártott amerikai eredetű vascövekre. Feltehetőleg ennek gyártósorát is jóvátételben kapták az oroszok a háborút követő-

2. ábra. Az 1954-es Rádióamatőr kiállításon kiállított tv-vevőm, amelynek csak a hangcsatornája működött (bal oldalt a dipól antenna alatt)

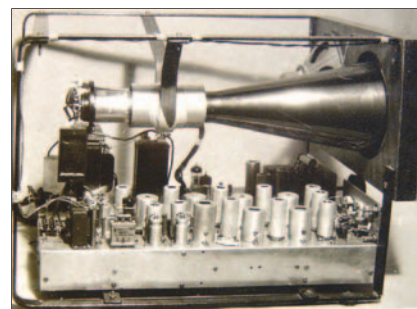
en. Az Einheitsempfänger fejlesztését (ez volt a Göbbels-i Volksempfänger rádióvevő tv-megfelelője) az 1936-os Berlini Olimpia sikeres tv-közvetítése után vették programba az AEG Telefunkennél. A tv elterjesztését az egész szocialista táborban szorgalmazták, mert megértették a képi információk az emberi gondolkodásmódra gyakorolt nagyon jelentős hatását. Amint 1925 táján a rádió volt a széles tömegekre ható kommunikáció eszköze, úgy a háború utáni évek, évtizedek a televízió rohamos elterjedésének időszaka lett Európában. Nálunk az 50-es évek végén indult ez az időszak, amikor igyekeznünk kellett, hogy utolérjük a nyugatot ezen a területen is.

Én és néhány egyetemista társam, már az 1950-es évek első felében kacérkodtunk a televízióval, megértvén, hogy ez lesz a jövő egyik elektronikai hajtómotorja. Az 1954-es tv-bemutató hatására egy tv-vevőt próbáltam készíteni a rendelkezésre álló DG 7-2 típusú, 7 cm átmérőjű katód-sugárcsővel, de csak addig jutottam el, hogy a 100 W-os adó hangját tudta fogni, de a képet nem. Ezt a készüléket ki is állították a Központi Rádióklubban az az évi rádióamatőr kiállításon (2. ábra). Ugyanitt szerepel egy rádióamatőr társam 5BP4 csöves, nagyobb készüléke, amely már működőképes volt, valamint az Orion egyik kísérleti vevője (a

főhelyen), amelyben még a Leningrad T-2 képcsöve üzemelt. Az Orion ezután tért rá az akkor „nagy képcsövesnek” nevezett AT-501 típusú készülék fejlesztésére.

Az 1954-es évet követően, mint egyetemista elkezdtem egy nagyobb tv-készüléket konstruálni (barkácsolni), amely készülék 1956-ra el is készült (3. ábra). Ez már szuperrendszerű vevőként fogta mind a képet, mind a hangot, teljesen jó minőségben, már csak azért is, mert közben a Hargita Szállóban lecserelték a 100 W-os Molnár János féle adót a BHG (Beloianisz Híradástechnikai Gyár, azelőtt Standard) által készített 1 kW/300 W-os gyári adóra. (Itt a törtvonal után az állomás hangadójának kimenő kábelteljesítménye értendő.) Ezen a készüléken néztük albérleti szállásadóm családjával 1956. október 22-én este az adó által sugározott film-műsort, amelynek címe A zalameai bíró volt.

Aztán 1957-ben befejeztem egyetemi tanulmányaimat és a *Rádiótechnika* folyóirat szerkesztőségéhez kerültem, hogy ott néhány hónapig olvasószerkesztői beosztásban dolgozzam. Innen jelentkeztem a Magyar Posta Rádió és Televízió Műszaki Igazgatóságán (PRTMIG),

3. ábra. A már működő második tv-vevőm 1956-ból. 5BP4 sztatikus eltérítésű katód-sugárcsővel szuper rendszer, nem-intercarrier hangcsatornával

hogy a Budapesti tv-adóállomásra kerülhessek. *Susánszky László* posta-főmérnök, mint gyakorló rádióamatőrt örömmel fogadott és 1957 júliusával a budapesti tv-adó állományaiba vett. Az erre vonatkozó dokumentumot a 4. ábra szemlélteti. Az 1 kW-os BHG tv-adó adókezelője lettem *Kalmár János* főnök vezérlete alatt. Itt találkoztam egyetemi évfolyamtársaimmal *Villányi Ottóval* és *Gubányi Mihállyal*. Később mi három alkottuk azt, a csoportvezetői hármast, amely egymásnak adta a 24/48 órás szolgálat stafétáját az akkor már 30/10 kW-os RFT-adó területén.

(Folytatjuk)

POSTA RÁDIÓMŰSZAKI HIVATAL BUDAPEST, VIII. TREFORT-U. 2. Távh.: 331-730. — Levélcím: Keleti posta: pl: 200		Munkaszerződés. Targy t.:
Levélcím jelsz.: 2054/957.	Helyi: Hetényi László,	Hivatkozási szám:
Ugyintéző: Petrovay Géza.	B u d a p e s t, I I., Keleti Károly u 15/b.	Melléklet:
M. N. B. egyszám:		
Alkalmassom havidijas postaalalmassottként 7 napi próbaidő kikötésével változatlan munkahelyre.		
Béré: II. szakcsoport 10. fokozatnak megfelelő havi 620.-Ft rangbér és a mindenkor betöltött munkakörének megfelelő munkaköri bér, mely jelen alkalmassósnak megfelelően havi 820.-Ft. Munkaköre: Üzemmérnök.		
Köteles 1957. augusztus hó 1-én munkahelyét a Posta Rádióműszaki Hivatal Televízió Adóüzeménél elfoglalni és munkabélelésekor az előírt eszt letenni.		
A munkaszerződés munkabéleléssével, illetve az eskü letételéssel végliki joghatályossá.		
Munkaviszonyára, az abból eredő jogaira és kötelességeire a Munka Törvénykönyve és annak a posta dolgozóira vonatkozó végrehajtási utasítása, valamint a Hivatal munkarendje az irányadó.		
Végleges alkalmassóst a próbaidő alatti magatartásától tesszen függővé. Budapest, 1957. július hó 23.		

4. ábra. Munkaszerződés a Posta Rádióműszaki Hivatala által kiállítva